

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2023/24-2024/25

(skrajne daty)

Rok akademicki 2023/2024

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Podstawy bioarcheologii
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Archeologii
Kierunek studiów	Archeologia
Poziom studiów	studia II stopnia
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	I rok, 1 semestr
Rodzaj przedmiotu	kierunkowy
Język wykładowy	polski
Koordinator	Dr Joanna Rogóż
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	Dr Joanna Rogóż

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
1		30							3

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)**

ZALICZENIE Z OCENĄ

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Wiedza z zakresu biologii i chemii na poziomie szkoły średniej. Wiedza z zakresu antropologii fizycznej, osteologii zdobyta na studiach archeologicznych I stopnia.
---

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	Wprowadzenie studentów do zagadnienia bioarcheologii jako obszaru badań interdyscyplinarnych.
C2	Omówienie wybranych zagadnień dotyczących DNA.
C3	Omówienie możliwości oraz ograniczeń badawczych jądrowego oraz mitochondrialnego DNA w badaniach bioarcheologicznych.
C4	Wskazanie użyteczności wybranych pierwiastków śladowych w badaniach bioarcheologicznych.
C5	Omówienie problematyki izotopów stabilnych, szczególnie węgla, strontu, tlenu oraz azotu i ich wykorzystania w badaniach bioarcheologicznych.
C6	Ukazanie różnorodnych możliwości badawczych pozostałości biologicznych i śladów organicznych w bioarcheologii.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	Zna i rozumie w pogłębionym stopniu terminologię, teorię i metodologię dyscyplin wchodzących w zakres badań bioarcheologicznych, szczególnie zaś badań genetycznych oraz izotopowych.	K_Wo2
EK_02	Zna i rozumie w sposób uporządkowany i pogłębiony zjawiska i procesy przyrodnicze zachodzące w różnych okresach dziejów, zna znaczenie roślin i zwierząt w gospodarce społeczności pradziejowych i wczesnohistorycznych oraz możliwości wykorzystania powyższych na użytek badań bioarcheologicznych.	K_Wo6
EK_03	Potrafi formułować problemy badawcze, samodzielnie zdobywać i integrować wiedzę z różnych dyscyplin współpracujących w zakresie bioarcheologii.	K_Uo3
EK_04	Jest gotów do krytycznej oceny posiadanej wiedzy oraz do jej pogłębiania.	K_Ko1

3.3 Treści programowe

A. Problematyka ćwiczeń, konwersatoriów, laboratoriów, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne
1. Bioarcheologia jako nauka interdyscyplinarna.
2. Genetyka człowieka – wybrane zagadnienia. Human Genome Project.
3. Badania DNA w bioarcheologii. Jądrowe a mitochondrialne DNA i możliwości

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

wykorzystania. Przykłady. Ograniczenia badawcze.
4. Pierwiastki śladowe i ich wykorzystanie w badaniach bioarcheologicznych.
5. Stabilne izotopy węgla, strontu, tlenu i azotu oraz ich wykorzystanie w badaniach bioarcheologicznych. Podstawowe zagadnienia oraz przykłady.
6. Ołów, rtęć i kadm – zagrożenia i skutki zdrowotne.
7. Pozostałości biologiczne i ślady materii organicznej – wybór możliwości badawczych w bioarcheologii.

3.4 Metody dydaktyczne

Ćwiczenia: analiza tekstów z dyskusją, obserwacja w trakcie zajęć, dyskusja na podstawie treści prezentacji multimedialnej.

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	KOLOKWIUM, ANALIZA TEKSTU Z DYSKUSJĄ, OBSERWACJA W TRAKCIE ZAJĘĆ	ĆW
EK_02	KOLOKWIUM, ANALIZA TEKSTU Z DYSKUSJĄ, OBSERWACJA W TRAKCIE ZAJĘĆ	ĆW
EK_03	KOLOKWIUM, REFERAT, ANALIZA TEKSTU Z DYSKUSJĄ	ĆW
EK_04	KOLOKWIUM, REFERAT, DYSKUSJA	ĆW

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

<p>1. Kolokwia pisemne: Ocena dostateczna: jeśli student uzyska 50% + 0,5 pkt. Ocena dobra: jeśli student uzyska 75% pkt. Ocena bardzo dobra: jeśli student uzyska 90% pkt.</p> <p>2. Referat ustny na podstawie treści zadanego tekstu.</p> <p>3. Aktywność na zajęciach.</p> <p>Niezaliczone kolokwium i/lub referat podlega poprawie. Ocena końcowa stanowi średnią z ocen z kolokwiów, referatu oraz aktywności.</p>
--

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny z harmonogramu studiów	30
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	15
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta	30

(przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	
SUMA GODZIN	75
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	3

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	Nie dotyczy

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

1. Buś M.M., Allen M. 2014, *Collecting and Preserving Biological Samples*, „Biopreservation and Biobanking”, t. 12(1), s. 17–22.
2. from Challenging Environments for DNA Analysis
3. Kurzawska A., Sobkowiak-Tabaka I. (red.) 2021, *Mikroprzeszłość. Badania specjalistyczne w archeologii*, Poznań.
4. Larsen C.S. 2006, *The Changing Face of Bioarchaeology: An Interdisciplinary Science*, [w:] J.E. Buikstra, L.A. Beck (red.) *Bioarchaeology. The contextual analysis of human remains*, Elsevier, s. 359–374.
5. Miśkiewicz K. 2004, *Izotopy trwałe „liniami papilarnymi” przyrody*, „Wszechświat”, t. 105, nr 7-9, s. 176–181.
6. Szostek K., Stepańczyk B. 2009, *Zastosowanie analizy stabilnych izotopów w antropologii – wstępne wyniki badań*, [w:] Dzeduszycki W., Wrzesiński J. (red.) *Metody. Źródła. Dokumentacja. Funeralia Lednickie Spotkanie 11*, Wydawnictwo SNAP, Poznań.
7. Yang D.Y., Watt K. 2005, *Contamination controls when preparing archaeological remains for ancient DNA analysis*, „Journal of Archaeological Science”, t. 32, s. 331–336.

Literatura uzupełniająca:

1. Samida S. 2019, *Archaeology in Times of Scientific Omnipresence*, [w:] S. Brather-Walter (red.), *Archaeology, History and Biosciences: Interdisciplinary Perspectives*, de Gruyters, Berlin, s. 9–22.
2. White W.M. 2013, *Geochemistry*, Wiley-Blackwell.
3. Winter P.C., Hickey G.I., Fletcher H.L. 2003, *Genetyka. Krótkie wykłady*, przekład zbiorowy pod red. J. Augustyniaka i W. Prus-Głowackiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej